

УДК 336.71
JEL: E50; E59; G21; G28
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-3-130-144>

АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО ОЦІНКИ СТІЙКОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

©2023 БЛАГУН С. І.

УДК 336.71
JEL: E50; E59; G21; G28

Благун С. І. Аналіз підходів до оцінки стійкості банківської системи України

Забезпечення стійкості банківської системи є одним із ключових завдань економічної політики країн, незалежно від рівня її економічного розвитку. Метою статті є визначення й аналіз існуючих підходів до оцінки фінансової стійкості банківської системи України. При розгляді сутності термінів «стабільність» і «стійкість» визначено, що вони є тісно пов'язаними, але мають певні нюанси, які необхідно враховувати в контексті фінансового стану банківської системи. У науковій літературі для опису стану системи, її структури та процесів використовуються різні терміни, що відрізняються від підходу до визначення цих термінів у контексті фінансового сектора. Дослідження факторів, що впливають на фінансову стійкість банківської системи, виявило, що їх можна поділити на зовнішні та внутрішні. Зовнішні фактори включають економічні, законодавчі, політичні, конкурентні тенденції, технології й автоматизацію. До внутрішніх факторів належать економічні, організаційні та технологічні аспекти, а також якість менеджменту. Зазначається, що різні фактори взаємопов'язані та різноспрямовано впливають на показники фінансової стійкості банківської системи. Визначено, що в даний час існує багато методик оцінки банківської системи та окремих банків, які відрізняються різними параметрами та показниками. Визначено декілька основних підходів до оцінки стійкості банківських систем країн світу, зокрема стрес-тестування банківського сектора, аналіз показників фінансової стійкості банків, оцінка системи регулювання та нагляду, оцінка рівня фінансової стабільності банків, ризику. Ці підходи можуть бути використані для аналізу та моніторингу фінансової стійкості банківської системи як окремо, так і в комплексі. Існують також різні комплексні показники та індекси, такі як фінансовий індекс умов (FCI) та індекс фінансового стресу (FSI), які використовуються для відображення фінансової стабільності країн світу. Також досліджено Індекс фінансового стресу (ІФС), який розробив Національний банк України у 2017 р., який складається з чотирьох підіндексів та встановлює вагу кожного підіндексу відповідно до обсягу кожного ринку. Запропоновано загальні напрями підвищення фінансової стійкості банківської системи України в умовах війни, зокрема зміцнення регулятивної політики, підвищення фінансової грамотності громадян і розвитку інфраструктури цифрових платежів. Проведене дослідження сприяє зрозумінню факторів, які впливають на фінансову стабільність банківської системи України та мають бути враховані під час розробки стратегій забезпечення цієї стабільності в майбутньому.

Ключові слова: стійкість банківської системи, фактори впливу на фінансову стабільність, оцінка, індекс фінансового стресу.

Рис.: 3. **Табл.:** 6. **Бібл.:** 36.

Благун Семен Іванович – старший викладач кафедри міжнародних економічних відносин, Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаніка (вул. Шевченка, 57, Івано-Франківськ, 76018, Україна)

E-mail: s.blagun@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8244-8794>

UDC 336.71
JEL: E50; E59; G21; G28

Blahun S. I. Analyzing the Approaches to Assessing the Sustainability of the Ukrainian Banking System

Ensuring the sustainability of the banking system is one of the key tasks of economic policy of countries, regardless of their level of economic development. The purpose of the article is to define and analyze existing approaches to assessing the financial sustainability of the banking system of Ukraine. When considering the essence of the terms «stability» and «sustainability», it is determined that they are closely related, but have certain nuances that need to be taken into account in the context of the financial condition of the banking system. The scientific literature uses different terms to describe the state of the system, its structure and processes, which differ from the approach to defining these terms in the context of the financial sector. A study of the factors affecting the financial sustainability of the banking system has shown that they can be divided into the external and internal factors. The external factors include economic, legal, political, competitive trends, technology, and automation. The internal factors include economic, organizational and technological aspects, as well as the quality of management. It is noted that various factors are interrelated and have a multidirectional impact on the indicators of financial sustainability of the banking system. It is defined that currently there are many methods for assessing the banking system and individual banks, which differ in various parameters and indicators. The author identifies several main approaches to assessing the sustainability of banking systems in the world countries, including stress testing of the banking sector, analysis of indicators of financial sustainability of banks, assessment of the system of regulation and supervision, assessment of the level of financial stability of banks, and risks. These approaches can be used to analyze and monitor the financial sustainability of the banking system both separately and in complex combination. There are also various complex indicators and indices, such as the Financial Condition Index (FCI) and the Financial Stress Index (FSI), which are used to reflect the financial stability of countries of the world. The Financial Stress Index (FSI), developed by the National Bank of Ukraine in 2017, which consists of four sub-indices and sets the weight of each sub-index according to the volume of each market, is also examined. The author proposes general directions for improving the financial stability of the Ukrainian banking system in terms of wartime, including strengthening regulatory policy, improving financial literacy of citizens, and developing digital payment infrastructure. The carried out study contributes to the understanding of the factors that affect the financial sustainability of the banking system of Ukraine and should be taken into account when developing strategies to ensure such stability in the future.

Keywords: banking system sustainability, factors influencing financial stability, assessment, financial stress index.

Fig.: 3. **Tabl.:** 6. **Bibl.:** 36.

Blahun Semen I. – Senior Lecturer of the Department of International Economic Relations, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (57 Shevchenka Str., Ivano-Frankivsk, 76018, Ukraine)

E-mail: s.blagun@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8244-8794>

Забезпечення стійкості банківської системи є одним із ключових завдань економічної політики країн. Це пов'язано з тим, що історія фінансових криз свідчить про те, що здебільшого банківська система була джерелом їх розвитку як на рівні окремих національних економік, так і на регіональному та глобальному рівнях. Фінансова стійкість банків є ключовим чинником, який визначає їх здатність виконувати свої функції, такі як збереження вкладів клієнтів, надання кредитів й інвестування грошових коштів в економіку країни [1–10].

Оцінка фінансової стійкості банківської системи є актуальною в будь-який час, але особливо важливою стає під час кризових ситуацій, таких як фінансові кризи або економічні рецесії. У ці періоди банки можуть стикатися зі значними проблемами, які загрожуватимуть їх фінансовій стійкості. Оцінка фінансової стійкості банківської системи країни дозволяє вчасно виявляти та реагувати на можливі ризики та запобігати подальшому розвитку кризових явищ. Особливого значення набуває оцінка фінансової стійкості банківської системи України у воєнний час, оскільки воєнний конфлікт може спричинити серйозні збої в економіці та фінансовій системі країни.

Оцінка фінансової стійкості банківської системи України у воєнний час є важливим елементом забезпечення стабільності економіки країни та її національної безпеки. Така оцінка дозволяє вчасно виявляти можливі проблеми та приймати відповідні заходи для запобігання їх поширенню та негативному впливу на фінансову систему.

Отже, оцінка фінансової стійкості банківської системи України у воєнний час є важливим і необхідним елементом фінансового управління та планування за воєнного конфлікту, що обумовлює необхідність аналізу показників та методичних підходів, які можуть бути використані під час діагностування стану банківської системи.

Питання оцінки фінансової стійкості банківської системи були розглянуті в багатьох роботах і наукових дослідженнях учених і практиків. Так, питання щодо сутності поняття «фінансова стійкість банківської системи» розглядали у своїх роботах такі автори, як Барановський О., Дзюблюк О., Зінченко В., Пантелеєв О. та ін. Основні підходи, що використовуються в зарубіжній та вітчизняній практиці для оцінки фінансової стійкості окремих банків та банківської системи в цілому, розглядаються в роботах Добринь С. [24], Коваленко В. [6; 27], Schinasi G. J. [21], Sundararajan V. [30], Хаустової В. [12; 13], Шелудько Н. [28] та ін. Але, не зменшуючи значущості наукових напрацювань за цими напрямками, проблеми функціонування сучасної банківської системи в умовах воєнного стану потребують подальшого дослідження, зокрема методологічні засади визначення сутності поняття «стійкість банківської системи», показників, що на неї впливають, а також підходів до її оцінки.

Метою статті є визначення та аналіз існуючих підходів до оцінки фінансової стійкості банківської системи України.

Забезпечення фінансової стійкості є гострим питанням не тільки для країн, що розвиваються, а й для країн з високим рівнем економічного розвитку. В умовах бурхливого економічного розвитку, фінансової нестабільності актуальність оцінки банківської системи підвищується. Для здійснення контролю банківської системи в цілому, а також діяльності окремих фінансових організацій необхідно мати чітке уявлення про сутність понять «стійкість» і «стабільність» банків і правильно характеризувати кожен цей термін.

Для характеристики стану банківських установ часто використовуються такі поняття, як «стійкий», «стабільний» тощо. Як правило, вони застосовуються як синоніми в сенсі здатності банку чи банківської системи в цілому виконувати свої зобов'язання, хоча деякими науковцями встановлюються відмінності між цими поняттями.

Так, термін «стабільність» (лат. – *stabilis*) означає стійкий стан, здатність до тривалого існування, збереження в часі. На практиці точність цього визначення досягається завдяки виділенню різних окремих видів стабільності. Під терміном «стійкий» розуміється здатність тривалий термін зберігати та виявляти свої властивості та не піддаватися руйнуванню залежно від зовнішніх та внутрішніх впливів, можливість протидіяти чомусь. Але стосовно банківської системи ці категорії потребують вивчення та ретельної градації, оскільки в економічній літературі є багато думок щодо їх застосування в різних ситуаціях [1; 4; 7].

При всій схожості значень понять «стабільний» і «стійкий» слід зазначити різницю в їх смислових відтінках, які характеризують конкретно фінансовий стан банку. Так, за визначеннями тлумачного словника С. І. Ожегова: стабільний – сильний, постійний; стійкий – не схильний до коливань, постійний, стійкий, твердий [14].

При цьому в Законі України «Про банки та банківську діяльність», а також в інших законодавчих і нормативно-правових актах, що регулюють банківську діяльність, немає чіткого й однозначного тлумачення цих термінів. Тільки в Законі України «Про Національний банк України» визначено, що «фінансова стабільність – стан фінансової системи, в якому вона здатна належним чином забезпечити можливість ефективно виконувати свої ключові функції, такі як фінансове посередництво та забезпечення здійснення платежів, і таким чином сприяти стійкому економічному зростанню, а також протистояти негативному впливу кризових явищ на економіку» [15]. Визначення сутності поняття «фінансова стійкість» у вітчизняному законодавстві, що регламентує банківську діяльність, відсутнє.

Розглядаючи визначення сутності понять «стабільність» і «стійкість» у науковій літературі, можна відмітити, що термін «стабільність» використовується для опису стану системи, її структури, а також окремих її елементів або підсистем, процесів та відносин, тоді як «стійкість» розглядається як можливість зберігати значення важливих показників на певному рівні, незважаючи на вплив внутрішнього та зовнішнього середовища [1; 9; 16].

З погляду банківської системи ці терміни визначаються окремими науковцями також як такі, що мають різні властивості. Так, О. В. Дзюблюк, Р. В. Михайлюк, В. В. Коваленко визначають окремі різновиди поняття «стійкість» як організаційно-функціональна стійкість, фінансова стійкість, а також кадрова, ділова, операційна стійкість банку [4; 6], що є цілком обгрунтованим, хоча з погляду функціонування саме банківської системи як сукупності фінансових установ їх стан необхідно розглядати переважно з погляду фінансової стійкості. Отже, поняття «фінансова стійкість» стосовно діяльності банку визначається як певна характеристика його діяльності, що розкривається у вигляді різних показників, їх сукупності, а також прояву цих показників з огляду на здатність фінансової установи виконувати свої функції та протидіяти ризикам.

В. В. Вітлінський та О. В. Пернарівський під фінансовою стійкістю розуміють відповідність (чи невідповідність) певних показників діяльності банку основним плановим (чи нормативним) узагальнювальним показникам [10]. Більш широко цей термін визначає В. М. Кочетков, підкреслюючи, що фінансова стійкість визначає спроможність банку як системи до трансформаційних перетворень усіх його ресурсів із максимальною ефективністю та мінімальними рівнем ризику попри вплив ендогенних та екзогенних факторів [17]. Водночас О. Пантелеев і С. Халява доводять, що фінансова стійкість передбачає перевищення доходів банку над його витратами [16].

Що стосується поняття «стабільність» стосовно банківської діяльності, то окремі науковці підкреслюють важливість стабільності його діяльності у середньо- та довготерміновій перспективі [17], тобто підкреслюється тривала можливість фінансової установи протидіяти факторам внутрішнього та зовнішнього середовища, їх впливу та можливість повертатися у стан рівноваги. Таким чином, на відміну від стійкості, стабільність банківської системи передбачає її можливість збереження певного стану чи рівня [4].

Також розуміння стабільності розкривається при врахуванні розвитку банківської системи чи окремого банку. Так, О. В. Дзюблюк і Р. В. Михайлюк підкреслюють, що визначення сутності поняття «стабільність банку» передбачає його спроможність з плином часу забезпечувати зменшення можливих витрат, належну швидкість відновлення ресурсів, ство-

рення можливостей для досягнення та підвищення рівня його стійкості [4]. Найбільш значущим критерієм фінансової стійкості окремого банку є його платоспроможність. Таким чином, поняття «стабільність» розглядається як поняття, що є ширшим, ніж поняття «стійкість» [5].

Крім того, визначаючи змістовність поняття «фінансова стійкість банківської системи», більшість науковців наголошують на його інтегральній характеристиці, а саме, фінансова стійкість банківської системи:

- ✦ певний інтегральний показник, що характеризує спроможність банківської системи та її складових функціонувати і розвиватися відповідно до економічного та соціально-політичного становища країни [4];
- ✦ комплексна характеристика [6; 18];
- ✦ комплексний позитивний стан, який характеризується розвитком якісних параметрів діяльності банків [16].

Як стійкість окремих елементів розглядає фінансову стійкість банківської системи Є. В. Хлобистов, який доводить, що одним із проявів безпеки щодо стійкості національної банківської системи є забезпечення стабільності та стійкості окремих банківських установ [8]. Такий підхід до визначення фінансової стійкості банківської системи підтримують й інші дослідники. Тому можна стверджувати, що між поняттями «фінансова стійкість / стабільність банку» і поняттями «фінансова стійкість / стабільність банківської системи» є щільний взаємозв'язок. Такий зв'язок зумовлюється не тільки тим, що складовими банківської системи є окремі банки, але й з огляду на основні завдання її функціонування.

У зарубіжних дослідженнях банківської системи переважно використовується термін «фінансова стійкість» [18]. Так, Базельським комітетом з банківського нагляду використовується термін «стабільність банківського сектора», під яким розуміється здатність банківського сектора протистояти виникаючим змінам і впливу факторів ризику. Німецьким федеральним банком фінансова стійкість визначається як «здатність фінансової системи добре виконувати свої ключові макроекономічні функції, особливо в стресових ситуаціях і в періоди структурних змін» [19]. Фінансова стійкість у визначенні Norges Bank – це «система, стійка до коливань економіки та здатна здійснювати посередницькі послуги, розрахунки та перерозподіляти ризики» [20]. Світовим валютним фондом фінансова стійкість розуміється як «здатність фінансової системи одночасно виконувати такі функції: ефективно розподіляти ресурси між видами діяльності та в часі; оцінювати й управляти фінансовими ризиками; поглинати несподівані фінансові та реальні економічні потрясіння» [21]. Узагальнюючи розуміння поняття стійкості, що надані в зарубіжній літературі, можна стверджувати, що фінансова стійкість

банків є комплексною характеристикою, яка залежить від стабільності економіки в цілому та її регіональних сегментів, а також стійкості окремих структурних елементів банківської системи.

Таким чином, можна порівняти наведені поняття «фінансова стійкість» і «фінансова стабільність» (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняльна характеристика понять «фінансова стабільність» і «фінансова стійкість» банківської системи

Критерій	Фінансова стабільність	Фінансова стійкість
Характеризує зміни під впливом часу	+	-
Характеризує мінливість стану банку під впливом факторів зовнішнього та внутрішнього середовища	+	+
Характеризує обов'язок виконання встановлених нормативних чи цільових показників, взятих на себе банком	-	+
Характеризує здатність повернути банк у початковий стан	-	+
Комплексно характеризує стан банківської системи	+	+

Джерело: складено на основі [1–21].

Отже, *фінансова стабільність банківської системи* – це її стан (у тому числі незадовільний), який може змінюватися за певний проміжок часу під впливом факторів зовнішнього та внутрішнього середовища. *Фінансова стійкість банківської системи* – це комплексна оцінка її стану за певний проміжок часу, що характеризує здатність виконувати всі нормативні та цільові показники, а також можливість повернутися в початковий стан у разі економічних потрясінь [22].

В основі загальної стійкості банківської системи лежить її структурна складність, яка визначається багатьма факторами макроекономічного та мікроекономічного рівнів (табл. 2).

Дослідження факторів впливу на фінансову стійкість банківської системи визначають, що різні фактори, будучи тісно взаємопов'язаними, впливають на показники фінансової стійкості часто в різних напрямках: одні позитивно, а інші – негативно. При цьому негативний вплив одних факторів іноді знижує, а інколи і зводить нанівець позитивний вплив інших [22; 25].

Таблиця 2

Фактори, що впливають на оцінку стійкості комерційних банків

Рівень	Фактори
Макроекономічний	а) Економічна та політична ситуація в країні, що склалася; б) підтримка, що надається комерційним банкам, відповідно до економічної політики держави; в) регулювання банківської діяльності та контроль за нею з боку держави; г) кредитно-грошова політика держави
Мікроекономічний	а) Рівень і якість банківського менеджменту; б) стан розміщення активів банків і рівень, пов'язаний з ними; в) структура активів банків і рівень їх прибутковості; г) регулювання активів і зобов'язань за сумою і термінами погашення; д) фактори, пов'язані з наявним капіталом

Джерело: складено за даними [22; 23].

Фактори, що впливають на стабільність банківської системи, поділяються на зовнішні (екзогенні) та внутрішні (ендогенні). Так, С. В. Добринь та І. Б. Убілава до зовнішніх факторів відносять: економічні, законодавчі, політичні тенденції, конкуренцію, ринкову стратегію, технології й автоматизацію, зовнішню інфраструктуру [24], тоді як до внутрішніх факторів: економічні, організаційні та технологічні. Також до важливих аспектів у характеристиці стійкості банків віднесено якість менеджменту, що передбачає: управління відносинами в процесі стратегічного і тактичного планування, аналізу, регулювання та контролю діяльності.

К. В. Мстоян у складі екзогенних факторів виокремив підгрупи, до яких належать: фінансові, економічні, соціальні, політичні та форс-мажорні фактори з виділенням основних чинників в кожній з цих підгруп [25]. Водночас науковцем пропонується класифікувати ендогенні фактори на такі підгрупи: якість організаційного менеджменту, якість фінансового менеджменту та якість маркетингу в банку [25].

О. О. Іващук виділяє три групи факторів формування стійкості банківської системи: зовнішні, чинники стану світових економічних процесів, чинники діяльності окремого банку [26]. Своєю чергою, зовнішні фактори автор поділяє на такі напрями: фінансово-економічний (грошово-кредитна політика, рівень інфляції у країні, стан грошового ринку, податкове навантаження, стан економіки держави, стан світової економіки); соціально-правовий (за-

конодавство, політична та соціальна стабільність у країні, система банківського регулювання та нагляду) [27]. О. О. Івашук в окрему групу факторів відносить стан світових економічних процесів, де зосереджується на світових фінансових кризах та їх наслідках. До внутрішніх факторів за цією класифікацією належать: стійкість капіталу, ліквідність балансу, платоспроможність, рівень задоволення вимог щодо якості капіталу [27].

В. В. Коваленко визначає, що серед чинників впливу на фінансову стійкість банку необхідно виокремлювати такі основні: рівень ризикованості кредитування; фінансовий стан позичальників; рівень ризику на фондовому ринку, динаміка цін на окремих сегментах фінансового ринку; рівень капіталізації банківської системи та якість ресурсів; політична ситуація, можливості рефінансування банків та інші [6].

О. І. Барановський до списку факторів додає такі: якість банківських активів; рівень довіри з боку вкладників; рівень ліквідності; ресурсна база банків; рівень процентних ставок; обсяги неповернутих валютних кредитів; процедури із залученням нових інвестицій, кредитні рейтинги тощо [1].

Н. М. Шелудько наголошує на важливості саме внутрішніх факторів, серед яких відзначає: ресурсну й організаційно-функціональну стійкість; достатність капіталу [28].

О. Пантелєєв, С. Халява виокремлюють зовнішні фактори, а саме: економічні чинники, що на думку авторів, є ключовими факторами, які впливають на фінансову стійкість банків. До внутрішніх факторів впливу на фінансову стабільність автори відносять: кількісний та якісний потенціал банку; якість внутрішнього механізму організації банку; склад його клієнтів; професіоналізм і відповідальність співпрацівників [16].

З урахуванням проведеного аналізу запропонованих різними авторами класифікацій факторів впливу на фінансову стійкість банківської системи та окремих банків можна сказати, що будь-яка із них, за всіх недоліків та обмежень, заслуговує на увагу. У результаті проведеного дослідження можна запропонувати таку класифікацію факторів впливу на фінансову стійкість банків та банківської системи (рис. 1).

На даний час запропоновано безліч методів оцінки банківської системи й окремих банків, кожен з яких відрізняється цілями проведення оцінки, набором вихідних параметрів та показників, алгоритмами розрахунку стандартизованих показників, ступенем застосування автоматизованих баз даних, узгодженням критеріїв і розрахунку рейтингової оцінки, можливістю використання в динаміці [22–34]. Так, визначаються декілька підходів до оцінки стійкості банківської системи країн світу:

1. *Стрес-тестування банківського сектора:* цей підхід використовується для оцінки впливу стрес-

сових ситуацій на банківську систему. Стрес-тести дозволяють встановити рівень стійкості банківської системи в умовах дефолтів, економічної кризи, збільшення процентних ставок та інших факторів.

2. *Аналіз показників фінансової стійкості банків:* цей підхід зосереджується на фінансових показниках банків для встановлення рівня їхньої стійкості. До таких показників можуть належати: чистий дохід, загальні активи, рівень капіталу, ризику тощо.

3. *Оцінка системи регулювання та нагляду:* цей підхід зосереджується на ефективності системи регулювання та нагляду над банківською системою. Він включає в себе оцінку законодавчого середовища, наявних регуляторів, їхньої здатності відстежувати та контролювати ризики, а також процедури регулювання та нагляду.

4. *Оцінка рівня фінансових ризиків:* цей підхід застосовується на ризиках, пов'язаних з кредитуванням. Він включає в себе: оцінку рівня надходження платежів за кредитами, величину неповернутих кредитів, кількість відкритих позик та інші фактори, які впливають на кредитний ризик банківської системи.

Ці підходи можуть використовуватися окремо або в поєднанні для отримання комплексної оцінки фінансової стійкості банківської системи країн світу.

Стрес-тестування фінансової стійкості банківської системи є важливим інструментом для оцінки ризиків, які можуть виникнути в економіці та фінансовому секторі [22]. Стрес-тестування відображає потенційні втрати, які можуть виникнути в банківській системі при негативних змінах в економічному середовищі, таких як зниження ВВП, зростання безробіття, падіння цін на нерухомість і зміни валютних курсів.

Основною метою розробки показників фінансової стійкості є забезпечення користувачів уявленням про стійкість фінансових організацій. Потреба в показниках оцінки фінансової стійкості виникає у зв'язку з необхідністю нових видів інформації, на основі якої можна було б ухвалювати рішення, а також нестабільністю фінансового ринку.

Показники фінансової стійкості виступають у ролі індикаторів поточного стану та стійкості фінансового, зокрема банківського, сектора економіки країни, а також секторів корпорацій і домашніх господарств, які є клієнтами фінансово-кредитних установ [23].

Показники оцінки фінансової стійкості (ПФС) банківської системи почали активно використовуватися в 1999 р. з реалізацією програми оцінки фінансового сектора (FSAP), яку проводить МВФ і Світовий банк, та були призначені для отримання загальної інформації про стійкість фінансових установ, що дозволяли аналізувати та зіставляти дані між країнами [29].

Показники фінансової стійкості поділені на дві групи (табл. 3): перша група – базовий набір показників діяльності банків; друга група – рекомендований (додатковий) набір – включає кілька другоряд-

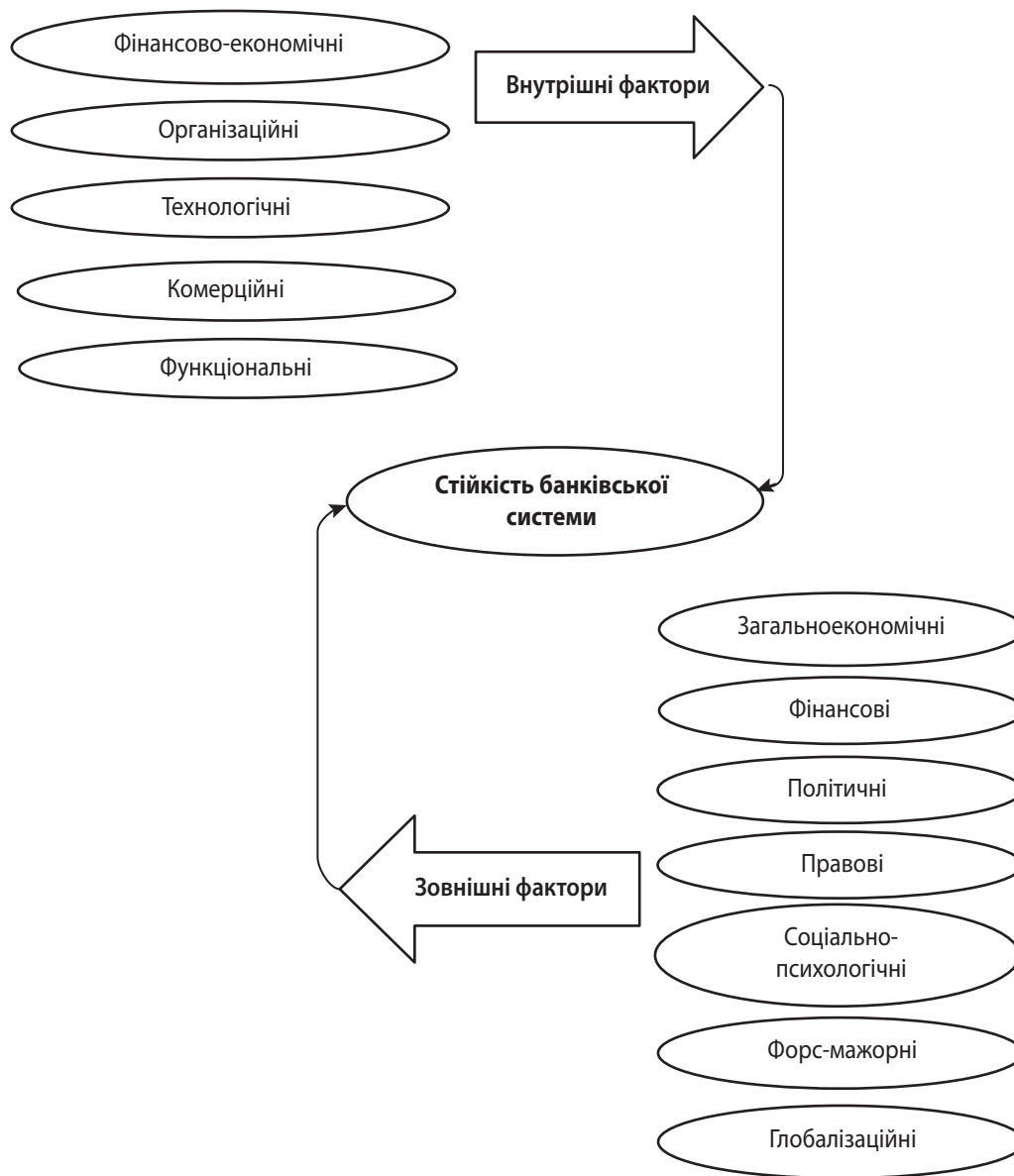

Рис. 1. Класифікація факторів, що впливають на стійкість банківської системи та окремих банків

Джерело: сформовано за [22–31].

них показників оцінки банківських установ, а також показники небанківських фінансово-кредитних установ (страхові компанії, пенсійні фонди, фонди грошових ринків), нефінансових корпорацій, домашніх господарств, фінансового ринку та ринку нерухомості. Включення показників небанківського сектора до системи показників фінансової стійкості банківської системи дозволяє виявити взаємозв'язки між фінансовим та реальними секторами економіки.

Базовий набір ПФС дає оцінку за п'ятьма основними напрямками банківської діяльності за допомогою методології CAMELS для оцінки стійкості окремих фінансових інститутів (де С – достатність капіталу; А – якість активів; М – надійність управління; Е – прибутковість; L – ліквідність, S – чутливість до ринкового ризику).

Показники достатності капіталу вимірюють стійкість банківського сектора економіки до економічних шоків та ризиків. Показники якості активів оцінюють потенційні ризики платоспроможності банків. Показники рентабельності вимірюють здатність абсорбувати збитки без будь-якого впливу додаткового капіталу. Показники ліквідності вимірюють стійкість банків до шоків грошового потоку. Валютний ризик є індикатором виміру схильності банків до змін цін на активи фінансових ринків [30].

Основною метою складання ПФС є можливість забезпечення міжнародного зіставлення фінансової стійкості банківських систем, яке гарантується тим, що всі країни, що публікують ПФС, використовують єдину методологію. Разом із тим, міжнародна сумісність обмежується відмінностями на національному рівні, зокрема в стандартах бухгалтерського обліку,

Показники фінансової стійкості за МВФ

Найменування групи	Показник
1	2
Базовий набір	
Депозитні установи	
<i>Достатність капіталу</i>	Відношення нормативного (регулятивного) капіталу до активів, зважених за ризиком. Відношення капіталу першого рівня до активів, зважених за ризиком. Непрацюючі позики за вирахуванням резервів до капіталу звичайний капітал. Відношення капіталу першого рівня до активів
<i>Якість активів</i>	Непрацюючі кредити до загальної суми валових кредитів. Концентрація кредитів за видами економічної діяльності. Резерви під непрацюючі кредити
<i>Прибуток і рентабельність</i>	Рентабельність активів. Дохід на акціонерний капітал. Процентна маржа до валового доходу. Непроцентні витрати до валового доходу
<i>Ліквідність</i>	Ліквідні активи до загальних активів (відношення ліквідних активів) для всіх DT. Ліквідні активи до короткострокових зобов'язань для всіх DT. Коефіцієнт покриття ліквідності для DT, які запровадили стандарти ліквідності Базель III. Коефіцієнт чистого стабільного фінансування для DT, які запровадили стандарти ліквідності Базель III
<i>Чутливість до ринкового ризику</i>	Відношення чистої відкритої валютної позиції до капіталу
Ринки нерухомості	
	Ціни на житлову нерухомість
Рекомендований (додатковий набір показників)	
<i>Депозитні установи</i>	Відношення капіталу до активів. Відношення великих відкритих позицій до капіталу. Відношення географічного розподілу кредитів та позик до сукупних кредитів та позик. Відношення валової позиції щодо похідних фінансових інструментів на стороні активів до капіталу. Відношення валової позиції щодо похідних фінансових інструментів на боці пасивів до капіталу. Відношення доходу від трейдингових операцій до сукупного доходу. Відношення витрат на персонал до невідсоткових витрат. Спред між довідковими ставками за кредитами та депозитами. Спред між максимальною та мінімальною міжбанківськими ставками. Відношення депозитів клієнтів до сукупних кредитів та позик (без міжбанківських). Відношення валютних кредитів та позик до сукупних кредитів та позик. Відношення валютних зобов'язань до сукупних зобов'язань. Відношення чистої відкритої позиції щодо інструментів участі в капіталі
<i>Інші фінансові корпорації</i>	Відносні активи до сукупних активів фінансової системи. Відносні активи до валового внутрішнього продукту (ВВП)
<i>Фонди грошового ринку</i>	Галузевий розподіл інвестицій. Розподіл інвестицій за строками
<i>Страхові компанії</i>	Акціонерний капітал до загальної суми інвестованих активів (страхування життя та не страхування життя). Комбіноване співвідношення (лише страхування, але не життя). Рентабельність активів (тільки страхування життя). Рентабельність власного капіталу (страхування життя та не життя)
<i>Пенсійні фонди</i>	Ліквідні активи до розрахункових пенсійних виплат у наступному році. Рентабельність активів

1	2
Сектор нефінансових корпорацій	Загальний борг до власного капіталу. Зовнішній борг до власного капіталу. Борг в іноземній валюті до власного капіталу. Загальний борг до ВВП. Дохід на акціонерний капітал. Прибуток до процентних витрат і витрат на основну суму. Прибуток до процентних витрат
Домашні господарства	Відношення боргу домашніх господарств до ВВП. Відношення виплат домашніх господарств у рахунок обслуговування боргу та погашення його основної суми до доходу
Ринки нерухомості	Ціни на комерційну нерухомість. Кредити на житлову нерухомість до загальної суми кредитів. Кредити на комерційну нерухомість до загальної суми кредитів

Джерело: складено за [29].

а також у методах збору та групування даних, необхідних для розрахунку ПФС.

Також у 1999 р. Європейською системою центральних банків (ЄЦБ) було запущено проект з підготовки Доповіді про стійкість банківського сектора Європейського Союзу (ЄС), у межах якого було розроблено методологію розрахунку макропруденційних показників (МПП) для моніторингу фінансової стійкості банківського сектора [31].

Основна мета складання МПП ЄЦБ, як і у випадку з ПФС МВФ, полягає у визначенні ризику у фінансовому секторі, зокрема у банківському. Проте можна виділити відмінності між цими методиками.

Перша відмінність полягає в тому, що набір МПП містить більше показників, які впливають на фінансову стійкість Європейського банківського сектора (табл. 4).

Друга відмінність полягає в тому, що в рамках ЄСЦБ більшість банківських МПП складається на консолідованій основі, тобто показники для банків у одній країні включають також результати діяльності філій і дочірніх компаній в інших країнах ЄС, а також інших фінансових установ, які перебувають під їх контролем, що дозволяє агрегувати дані та розрахувати МПП для ЄС загалом і забезпечити уявлення про європейську банківську систему.

Порівняння структури та змісту показників МВФ та ЄЦБ показує, що вони мають багато спільних показників. Разом із тим, існують деякі методологічні відмінності в їх розрахунку, консолідації та охопленні даних, що обстежуються. Незважаючи на те, що набір МПП включає більше показників для аналізу, ніж показники набору ПФС, не всі ПФС включені в МПП [31]. Тому при моніторингу фінансової стійкості банківських систем різних країн доцільно поєднати ці два набори показників.

Деякими науковцями відмічаються проблеми оцінки показників банківської стійкості. Так, хоча для деяких показників встановлені певні «нормативні» порогові значення (наприклад, 8% або 12% для достатності капіталу; 30% для ліквідності активів; значення, близьке до нуля, для чистих відкритих позицій в іноземній валюті), багато показників не мають таких порогових значень. Оцінка, в основному, передбачає дослідження розвитку цих показників у динаміці протягом тривалого часу та порівняння з іншими країнами [32].

Крім того, існують й інші методи розрахунку фінансової стабільності, коротку характеристику яких наведено в табл. 5.

Як показує проведений аналіз, наведені в табл. 5 методи розрахунку та аналізу фінансової стійкості мають певні недоліки та можуть не повністю відображати фінансову стійкість банківської системи в цілому.

З метою відображення фінансової стабільності країн світу також використовуються різні комплексні показники та індекси. Наприклад, ідентифікація та оцінка системних фінансових ризиків здійснюється на основі використання індексу фінансових умов (FCI) або індексу фінансового стресу (FSI). Перший FCI був розроблений в 1990-ті роки та складався з невеликої кількості показників. Кількість показників, що оцінюють фінансові ризики країни, збільшилася з появою FSI. Перший інклюзивний FSI був розроблений Центральним банком Канади у 2003 р. Після фінансової кризи 2007–2008 рр. банківські установи почали розробляти власні версії FSI більш активно. Так, Bank of America розробив Глобальний індекс фінансового стресу, Федеральним резервним банком США було запропоновано кілька локальних індексів (індекс фінансового стресу Канзас-Сіті, індекс фінансового стресу ФРС Сент-Луїса та Клівлендський

Макропруденційні показники за ЄЦБ

Категорії показників	Сфера та кількість показників
Внутрішні фактори	
Рентабельність, якість балансу та адекватність капіталу	38 показників (доходи та витрати, ефективність, рентабельність, частка доходів та витрат у сукупних активах). 18 показників (баланс – частка в банківському секторі, активи та зобов'язання, поза-балансові статті). 18 показників (адекватність капіталу, якість активів та резерви)
Попит і пропозиція (умови конкуренції)	7 показників (відсотки, що отримуються та погашаються, середня відсоткова маржа)
Ризик концентрації	25 показників (зростання кредитів та секторальна концентрація, сукупний рівень кредитування, сукупний рівень нових кредитів, кредити приватному сектору). 18 показників (зведення інших активів – сукупний фіксований рівень доходів за цінними паперами, сукупний капітал, сукупний баланс, структура внутрішніх кредитів за валютами та строками). 14 показників (ризик ліквідності, зразковість 15 країн ЄС до нових членів ЄС, вразливість до країн, що розвиваються, чутливість до ринкового ризику)
Оцінка ринкових ризиків	8 показників (індекс цін акцій усіх банків, спред за доходами, рейтинг банків, відстань до дефолту основних банків ЄС)
Зовнішні фактори	
Фінансова крихкість	15 показників (сукупний борг корпоративного сектора, сукупний борг домашніх господарств, рівень заощадження домашніх господарств, медіанне значення частоти очікуваних дефолтів за ключовими галузями промисловості)
Динаміка цін на активи	5 показників (індекс цін на акції, індекс цін на нерухомість)
Циклічні та монетарні умови	10 показників (темпи зростання ВВП і його компонентів, динаміка рівнів з безробіття, відсоткових ставок, обмінного курсу та індексу споживчих цін)
Умовні фактори	
Міжбанківський ринок	3 показники (міжбанківські зобов'язання, частка активів 3 і 5 великих системно значущих банків)

Джерело: складено за [30; 31].

Таблиця 5

Методи розрахунку фінансової стабільності банківської системи

Метод	Переваги	Недоліки
Рейтингові системи (PATROL, ORAP, CAMELS)	Стандартизованість. Окремі рейтинги для кожного напрямку оцінки діяльності банку. Комплексний характер	Якість оцінки досить суб'єктивна. Оцінка можлива лише для поточного стану банку
Система аналізу коефіцієнтів (BAKIS)	Можливість вивчення загальних тенденцій у секторі економіки	Масштабність дослідження та труднощі розрахунків
Комплексні системи оцінки банківських ризиків (RATE, RAST)	Включає багато факторів для розрахунку, що дає можливість більш детально провести дослідження	Більшість даних, що використовуються, не є публічними, що обмежує використання
Статистичні моделі (FIMS, SAABA)	Використовується велика кількість баз даних, що дає можливість включити різні фактори для розрахунку	Прогноз робиться на довгостроковий період і є досить витратним, носить імовірнісний характер

Джерело: складено на основі [30–33].

Індекс фінансового стресу). Методики оцінки фінансових ризиків постійно оновлювалися у Швеції, Канаді та інших країнах світу. Таким чином, FSI став основним інструментом моніторингу й оцінки стану

фінансових установ з 2020 р. У 2017 р. НБУ було розроблено власний індекс фінансового стресу (ІФС / FSI), спрямований на кількісне вимірювання ступеня турбулентності у фінансовому секторі країни. Цей

індекс складався з чотирьох підіндексів (субіндексу банківського сектора, субіндексу корпоративного сектора, субіндексу державних цінних паперів та субіндексу валютного ринку). Ваги кожного субіндексу були встановлені відповідно до обсягу кожного ринку

порівняно з рівнем ВВП країни. З часу початку застосування цього індексу методика розрахунку та склад показників декілька разів змінювалися. Показники, що входять до складу Індексу фінансового стресу України за остаточною редакцією, наведено в *табл. 6*.

Таблиця 6

Перелік показників Індексу фінансового стресу України

Найменування індикатора	Опис
Субіндекс банківського сектора	
Український індекс овернайт (UONIA)	Зміна міжбанківської процентної ставки овернайт. Розраховується НБУ
Київська міжбанківська ставка пропозиції (KIBOR)	Зміна міжбанківського курсу терміном на 1 місяць. Розраховується Асоціацією українських банків
Ціна єврооблігацій українських банків	Ціна єврооблігацій Ощадбанку, Укрексімбанку, Першого Українського Міжнародного Банку та ПриватБанку
Коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR)	Середнє значення LCR банків, зважене за очікуваними відтоками у знаменнику
Підтримка банків з боку НБУ	Обсяг операцій НБУ зі забезпечення ліквідності за останні 60 днів. Ураховуються тільки операції з термінами менше 90 днів
Субіндекс державних цінних паперів	
CDS України, ціна 5-річних облігацій	CDS українських суверенних облігацій
Суверенний ризик українських єврооблігацій	Спред між середньозваженою дохідністю українських єврооблігацій та прибутковістю 2-річних казначейських облігацій США
Дохідність ОВДП у гривні	Просте середнє значення дохідності до погашення (YTM) за облігаціями внутрішньої державної позики України в гривні
Спред попиту та пропозиції українських єврооблігацій	Простий середній спред попиту та пропозиції українських єврооблігацій на певну дату
Субіндекс поведінки домогосподарств	
Український індекс ставок за депозитами фізичних осіб (UIRD)	Зміна ставок за депозитами фізичних осіб на 3 місяці в гривні 15 найбільших банків. Розраховується Thomson Reuters
Зміна депозитів фізичних осіб у гривні	Відсоткова зміна залишку депозитів фізичних осіб у гривні за останні 30 днів
Зміна депозитів фізичних осіб у доларах США	Відсоткова зміна залишку депозитів фізичних осіб у доларах США за останні 30 днів
Субіндекс корпоративних цінних паперів	
Дохідність корпоративних єврооблігацій	Дохідність випуску корпоративних облігацій для українських підприємств за поточний рік. Розраховується агентством Cbonds
Фондовий індекс	Відхилення фондового індексу від максимуму за останній рік. Індекс ПФТС використовувався до 2012 р., а фондовий індекс Варшавської фондової біржи (WIG Ukraine) з 2012 р.
Волатильність фондового індексу	Стандартне відхилення фондового індексу за останні 30 днів. Індекс ПФТС використовується до 2012 р., а фондовий індекс Варшавської фондової біржи (WIG Ukraine) з 2012 р.
Субіндекс валютного ринку	
Відхилення курсу	USD/UAH від максимального за останній рік
Волатильність обмінного курсу USD/UAH	Волатильність обмінного курсу USD/UAH за останні 30 днів
Безпоставковий форвард UAH/USD	Різниця між безпоставковим форвардом (NDF) UAH/USD за 3-місячним і спотовим курсом UAH/USD
Дохідність безпоставкового форварда (3-місячна)	Зміна 3-місячної дохідності гривні/долара США, YTM NDF
Валютні інтервенції НБУ	Чиста купівля/продаж іноземної валюти НБУ на міжбанківському валютному ринку

Джерело: складено за [34; 35].

Розглядаючи динаміку Індексу фінансового стресу (FSI) України за період 2008–2022 рр., визначається, що за останні роки вітчизняна фінансова система пережила кілька криз, таких як фінансова криза 2008–2009 рр., криза 2014–2015 рр., спричинена війною на Донбасі, криза COVID-19 у 2020 р. і триваюча криза, що пов'язана з повномасштабним вторгненням Росії на територію нашої країни. FSI реагує на ці періоди значними стрибками (рис. 2). За весь час аналізу середній рівень індексу становив приблизно 0,22 навіть у періоди макроекономічної стабільності.

Як можна побачити з рис. 2, Індекс фінансового стресу (FSI) за останнє півріччя був дуже нестабільним і залишався на досить високому рівні. Влітку 2022 р. це було пов'язано зі значними значеннями субіндексів державних цінних паперів (рис. 3) перед реструктуризацією єврооблігацій та банківського сектора через зростання відсоткових ставок. Останній підйом FSI стався через атаки на енергетичну інфраструктуру в жовтні, коли значення субіндексів державних цінних паперів, банківського сектора та валютного субіндексу залишалися високими. Відповідно, рівень фінансового стресу в системі зріс.

Рис. 2. Динаміка індексу фінансового стресу України

Джерело: складено на основі [34, с. 39].

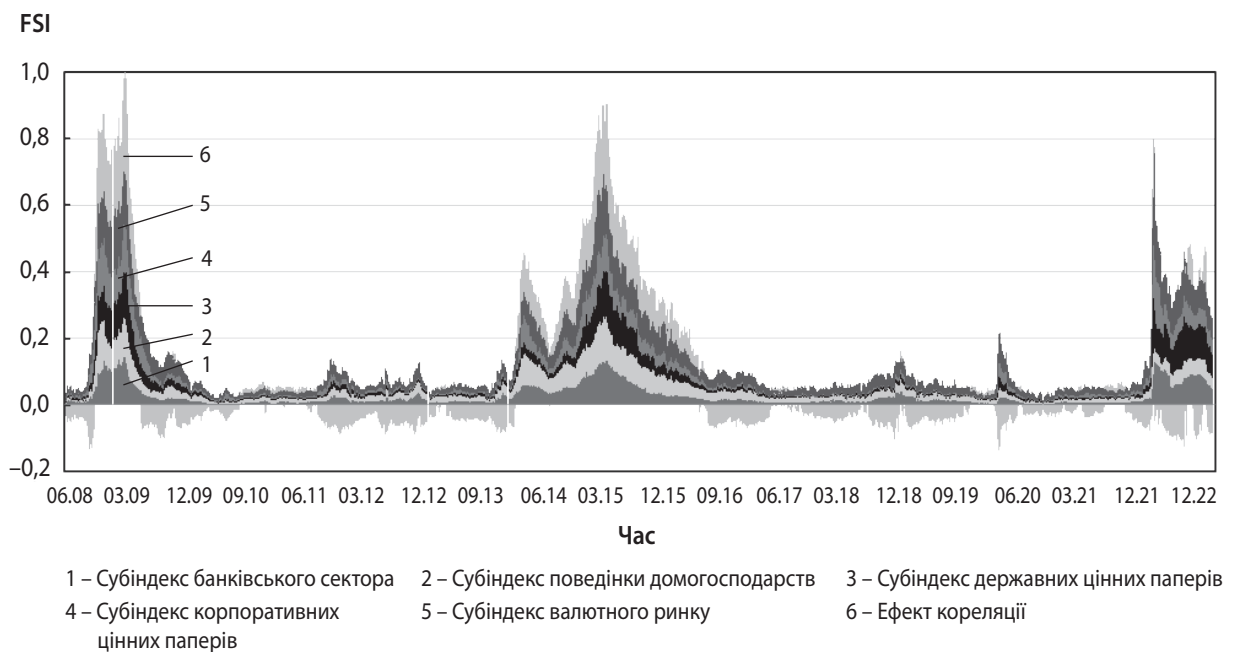

Рис. 3. Декомпозиція Індексу фінансового стресу

Джерело: складено на основі [34, с. 47; 36].

Проте з початку листопада 2022 р. чутливість фінансової системи до нових атак зменшилася, і значення майже всіх субіндексів почали падати. Це привело до зниження FSI до найнижчого рівня з початку повномасштабної війни. Важливо зауважити, що FSI відображає лише поточний стан фінансового сектора і не передбачає майбутніх ризиків у короткостроковій або довгостроковій перспективі.

Таким чином, можна відзначити, що забезпечення фінансової стійкості банківської системи України є дуже важливою умовою економічної стабільності країни в умовах війни. Для підвищення фінансової стійкості банківської системи України можуть бути запропоновані такі дії:

1. *Підвищення рівня капіталізації банків.* Банки повинні мати достатній рівень капіталу, щоб забезпечити фінансову стійкість і витривалість в умовах війни.

2. *Зміцнення регулятивної політики.* Національний банк України повинен зміцнити свою регулятивну політику щодо банківської системи, включно з проведенням стрес-тестів та моніторингу ризиків.

3. *Підвищення ефективності банківського нагляду.* Національний банк України має забезпечити більш ефективний нагляд за банківською системою та підвищити якість своєї роботи в умовах війни.

4. *Розвиток інфраструктури цифрових платежів.* Розвиток інфраструктури цифрових платежів може забезпечити зручність і безпеку операцій в умовах війни.

5. *Підвищення свідомості громадян про фінансові послуги.* Розвиток фінансової грамотності може допомогти громадянам України збільшити свій рівень фінансової стійкості в умовах війни.

6. *Забезпечення доступу до фінансових послуг усім регіонам країни.* У сучасних умовах може виникнути проблема доступу до фінансових послуг у деяких регіонах України. Тому для забезпечення фінансової стійкості можна, наприклад, розвивати мережу платіжних терміналів, а також розширювати можливості онлайн-банкінгу.

7. *Забезпечення захисту персональних даних клієнтів.* Умови війни можуть створити додаткові загрози для безпеки персональних даних клієнтів банків. Тому необхідно забезпечити захист персональних даних клієнтів та високий рівень кібербезпеки.

8. *Створення резервів на випадок кризи.* Банки повинні мати достатні резерви для забезпечення фінансової стійкості в умовах війни та економічної нестабільності.

Підбиваючи підсумки, можна відмітити, що фінансова стійкість банківської системи країни є критично важливою для забезпечення економічної стабільності та розвитку. Отже, оцінка фінансової стійкості банківської системи України є дуже важливою задля створення умов стабілізації економіки країни та зменшення руйнівного впливу російської агресії.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження можна зробити такі висновки.

1. Терміни «стабільність» і «стійкість» є досить близькими за значенням, проте вони мають певні смислові відтінки, які необхідно враховувати в контексті фінансового стану банківської системи. Точне визначення цих термінів досягається за рахунок градації їх різних видів. Відсутність чіткого тлумачення цих понять у законодавстві є проблемою, оскільки ці терміни є ключовими в оцінці фінансової стійкості банківської системи. У науковій літературі використовуються різні терміни для опису стану системи, її структури та процесів, що відрізняються від підходу до визначення цих термінів у контексті фінансового сектора.

2. Дослідження факторів, що впливають на фінансову стійкість банківської системи, дозволило визначити, що вони поділяються на зовнішні та внутрішні. Зовнішні фактори включають економічні, законодавчі, політичні, конкурентні тенденції, технології й автоматизацію. Внутрішні фактори включають економічні, організаційні та технологічні аспекти, а також якість менеджменту, яка передбачає управління відносинами в процесі стратегічного і тактичного планування, аналізу, регулювання та контролю діяльності банківського сектора економіки. Зовнішні фактори можна розділити на фінансово-економічні та соціально-правові напрямки. Також можна відзначити, що різні фактори взаємопов'язані та впливають на показники фінансової стійкості банківської системи в різних напрямках – одні позитивно, а інші негативно, при цьому негативний вплив одних факторів іноді знижує, а деколи і зводить нанівець позитивний вплив інших.

3. На даний час існує безліч методів оцінки банківської системи та окремих банків, які відрізняються різними параметрами та показниками. Визначається декілька основних підходів до оцінки стійкості банківської системи країн світу, включно зі стрес-тестуванням банківського сектора, аналізом показників фінансової стійкості банків, оцінкою системи регулювання та нагляду, оцінкою рівня фінансових ризиків. Ці підходи можуть використовуватися окремо або в поєднанні для отримання комплексної оцінки фінансової стійкості банківської системи країн світу.

4. Оцінка фінансової стійкості банківської системи є важливим процесом, оскільки вона дозволяє визначити ризики та забезпечити стабільність фінансової системи країни. Для відображення фінансової стабільності країн світу використовуються різні комплексні показники та індекси, такі як фінансовий індекс умов (FCI) та індекс фінансового стресу (FSI). Після фінансової кризи 2007–2008 рр. банківські установи різних країн світу почали розробляти власні версії FSI. Так, у 2017 р. Національним банком України був розроблений Індекс фінансового стресу (ІФС), який спрямований на кількісне вимірювання ступеня турбулентності у фінансовому секторі краї-

ни та складається з чотирьох підіндексів (вартість кредитних портфелів банків, заборгованість підприємств перед банками, показники валютного ринку та стан державного боргу). Ваги кожного підіндексу встановлюються відповідно до обсягу кожного ринку порівняно з рівнем ВВП країни. Розробка власного індексу фінансового стресу НБУ є важливим кроком у напрямку забезпечення стабільності та безпеки фінансової системи України.

5. Підвищення фінансової стійкості банківської системи України в умовах війни можливе за умови забезпечення достатнього рівня капіталізації банків, зміцнення регулятивної політики, підвищення ефективності банківського нагляду, розвитку інфраструктури цифрових платежів, підвищення фінансової грамотності громадян, забезпечення доступу до фінансових послуг віддаленим регіонам, захисту персональних даних клієнтів та створення резервів на випадок кризи. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Барановський О. І. Стійкість банківської системи України. *Фінанси України*. 2007. № 9. С. 75–87.
2. Барановський О. І. Банківська безпека: проблема виміру. *Економіка і прогнозування*. 2006. № 1. С. 7–26.
3. Белінська Я. В., Биховченко В. І. Механізм забезпечення фінансової стабільності: структура, інструменти, напрями розвитку. *Стратегічні пріоритети*. 2012. № 1. С. 72–84.
4. Дзюблюк О. В., Михайлюк Р. В. Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи : монографія. Тернопіль : Тернограф, 2009. 316 с.
5. Лютий І. О., Юрчук О. М. Фінансова стабільність як основа розвитку банківських послуг // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник тез доповідей VII Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Суми, 25–26 листопада 2004 р.). Суми : УАБС НБУ, 2004. С. 29–34. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/60468/5/Liutyi_Yurchuk.pdf
6. Коваленко В. В. Стратегічне управління фінансовою стійкістю банківської системи: методологія і практика : монографія. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. 228 с.
7. Зінченко В. О. Сутність і поняття стійкості банківської системи. *Вісник УАБС*. 2007. № 2. С. 84–87. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/52376/7/Zinchenko_Bankivska_systema.pdf
8. Хлобистов Є. В. Економічна безпека України у глобальних викликах сучасності. *Механізм регулювання економіки*. 2008. № 4. Т. 1. С. 157–162.
9. Лазня А. В. Зв'язок поняття «фінансова стабільність» із категоріями економічної науки. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України*. 2012. Вип. 34. С. 218–225. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/57520/5/Laznia_Zviazok_poniattia_finansova%20stabilnist.pdf
10. Вітлінський В. В., Пернарівський О. В. Визначення рейтингу банку всередині вибірки. *Вісник Національного банку України*. 1999. № 2. С. 61–64.
11. Загорський В. С., Хаустова В. Є. Від Бреттон-Вудської валютної системи до глобальної фінансової кризи // Соціально-економічний розвиток України та її регіонів : монографія. Харків : ФОРМ Літуркіна Л. М. ; ВД «ІНЖЕК», 2009. С. 34–47.
12. Хаустова В. Е., Громыка Н. К. Валютная система и мировые кризисы. *Проблеми економіки*. 2010. № 4. С. 9–12. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2010-4_0-pages-9_12.pdf
13. Khaustova V. Ye., Demchenko N. V., Kovalchuk V. G., Volkova M. V. Global Financial System: Risks and Forecasts. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2018. № 1. С. 368–373.
14. Толковый словарь Ожегова. URL: <https://gufo.me/dict/ozhegov>
15. Закон України «Про Національний банк України» від 20.05.1999 р. № 679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>
16. Пантелєєв О., Халява С. Фінансова стійкість комерційного банку: проблеми регулювання. *Банківська справа*. 1996. № 1. С. 32–35.
17. Кочетков В. М. Організація управління фінансовою стійкістю банку ринкових умовах : монографія. Київ : Вид-во Європейського університету, 2003. 300 с.
18. Kuzemin A., Lyashenko V., Bulavina E., and Torojev A. Analysis of movement of financial flows of economical agents as the basis for designing the system of economical security (general conception) // Third International Conference «Information Research, Applications, and Education». (Varna, Bulgaria, June 27–30). Sofia : FOI-COMMERCE, 2005. P. 204–209.
19. Deutsche Bundesbank. URL: <https://www.bundesbank.de/en>
20. Norges Bank. URL: <https://www.norges-bank.no/>
21. Schinasi G. J. Defining Financial Stability. IMF Working Paper. WP/04/187. International Monetary Fund, 2004. 20 p. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2004/wp04187.pdf>
22. Щербатих Д. В. Сучасні методи стрес-тестування банківської системи України. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 19. С. 1210–1218. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-19-181>
23. Indicators of financial stability: Guidelines for compilation. IMF, 2019. 218 p.
24. Добринь С. В., Убілава І. Б. Аналіз впливу факторів фінансової безпеки на фінансову стійкість банків. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2010. № 29. С. 92–96.
25. Мстоян К. В. Надійність банку: сутність, складові та фактори впливу. *Ефективна економіка*. 2012. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1142>
26. Івашук О. О. Стійкість банківської системи як індикатор макроекономічної стабілізації. *Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Серія «Економіка»*. 2013. Вип. 23. С. 285–289. URL: <https://ecj.oa.edu.ua/articles/2013/n23/55.pdf>
27. Коваленко В. В., Крухмаль О. В. Антикризове управління в забезпеченні фінансової стійкості банків-

- ської системи : монографія. Суми : УАБС НБУ, 2007. 198 с.
28. Шелудько Н. М. Управління фінансовою стійкістю комерційних банків : монографія. Київ : Інститут економіки НАНУ, 2002. 228 с.
 29. Borio C. Towards a Macroprudential Framework for Financial Supervision and Regulation. *BIS Working Paper*. No. 128. February 2003. URL: <https://www.bis.org/publ/work128.pdf>
 30. Sundararajan V. et al. Financial Soundness Indicators: Analytical Aspects and Country Practices. IMF, 2002. 109 p.
 31. Morttinen L., Poloni P., Sandras P., Vesala J. Analyzing banking sector conditions: How to use macro-prudential indicators. *ECB, Occasional paper series*. No. 26, November 2005.
 32. Čihák M. Introduction to Applied Stress Testing. *IMF Working Paper* no. 07/59, 2007. 76 p. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2007/wp0759.pdf>
 33. Financial Sector Assessment. A Handbook. World Bank and IMF, 2005. 488 p. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/306701468337879923/pdf/337970rev0Fina10Assessment01PUBLIC1.pdf>
 34. Filatov V. A New Financial Stress Index for Ukraine. *Вісник Національного банку України*. 2021. № 251. С. 37–54. DOI: <https://doi.org/10.26531/vnbu2021.251.03>
 35. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>
 36. Звіт про фінансову стабільність / Національний банк України. Грудень 2022 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/report>

REFERENCES

- Baranovskyi, O. I. "Bankivska bezpeka: problema vymiru" [Bank Safety: The Problem of Measurement]. *Ekonomika i prohnozuvannia*, no. 1 (2006): 7-26.
- Baranovskyi, O. I. "Stiikist bankivskoi systemy Ukrainy" [Stability of the Banking System of Ukraine]. *Finansy Ukrainy*, no. 9 (2007): 75-87.
- Belinska, Ya. V., and Bykhovchenko, V. I. "Mekhanizm zabezpechennia finansovoi stabilnosti: struktura, instrumenty, napriamy rozvytku" [Mechanism for Ensuring Financial Stability: Structure, Tools, Directions of Development]. *Stratehichni priorytety*, no. 1 (2012): 72-84.
- Borio, C. "Towards a Macroprudential Framework for Financial Supervision and Regulation". *BIS Working Paper*. No. 128. February 2003. <https://www.bis.org/publ/work128.pdf>
- Cihak, M. "Introduction to Applied Stress Testing". *IMF Working Paper* no. 07/59. <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2007/wp0759.pdf>
- Deutsche Bundesbank. <https://www.bundesbank.de/en>
- Dobryn, S. V., and Ubilava, I. B. "Analiz vplyvu faktoriv finansovoi bezpeky na finansovu stiikist bankiv" [Analysis of the Influence of Financial Security Factors on the Financial Stability of Banks]. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, no. 29 (2010): 92-96.
- Dziubliuk, O. V., and Mykhailiuk, R. V. *Finansova stiikist bankiv yak osnova efektyvnoho funktsionuvannia kredytnoi systemy* [Financial Stability of Banks as a Basis for the Effective Functioning of the Credit System]. Ternopil: Terno-hraf, 2009.
- "Financial Sector Assessment. A Handbook". *World Bank and IMF*, 2005. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/306701468337879923/pdf/337970rev0Fina10Assessment01PUBLIC1.pdf>
- Filatov, V. "A New Financial Stress Index for Ukraine". *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy*, no. 251 (2021): 37-54. DOI: <https://doi.org/10.26531/vnbu2021.251.03>
- Indicators of financial stability: Guidelines for compilation*. IMF, 2019.
- Ivashchuk, O. O. "Stiikist bankivskoi systemy yak indyktor makroekonomichnoi stabilizatsii" [Stability of the Banking System as an Indicator of Macroeconomic Stabilization]. *Naukovi zapysky [Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia»]. Seriia «Ekonomika»*, iss. 23 (2013): 285-289. <https://ecj.oa.edu.ua/articles/2013/n23/55.pdf>
- Khaustova, V. Ye. et al. "Global Financial System: Risks and Forecasts". *Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii ta praktyky*, no. 1 (2018): 368-373.
- Khaustova, V. Ye., and Gromyka, N. K. "Valyutnaya sistema i mirovyie krizisy" [Currency System and World Crises]. *Problemy ekonomiky*, no. 4 (2010): 9-12. https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2010-4_0-pages-9_12.pdf
- Khlobystov, Ye. V. "Ekonomichna bezpeka Ukrainy u hlobalnykh vykykakh suchasnosti" [Economic Security of Ukraine in the Global Challenges of Modern Times]. *Mekhanizm rehuliuвання ekonomiky*, vol. 1, no. 4 (2008): 157-162.
- Kochetkov, V. M. *Orhanizatsiia upravlinnia finansovoiu stiikistiu banku rynkovykh umovakh* [Organization of Management of the Bank's Financial Stability in Market Conditions]. Kyiv: Vyd-vo Yevropeiskoho universytetu, 2003.
- Kovalenko, V. V. *Stratehichne upravlinnia finansovoiu stiikistiu bankivskoi systemy: metodolohiia i praktyka* [Strategic Management of the Financial Stability of the Banking System: Methodology and Practice]. Sumy: DVNZ «UABS NBU», 2010.
- Kovalenko, V. V., and Krukhmal, O. V. *Antykryzove upravlinnia v zabezpechenni finansovoi stiikosti bankivskoi systemy* [Anti-crisis Management in Ensuring the Financial Stability of the Banking System]. Sumy: UABS NBU, 2007.
- Kuzemin, A. et al. "Analysis of movement of financial flows of economical agents as the basis for designing the system of economical security (general conception)". *Information Research, Applications, and Education*. Sofia: FOI-COMMERCE, 2005. 204-209. [Legal Act of Ukraine] (1999). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>
- Laznia, A. V. "Zviazok poniattia «finansova stabilnist» iz katehoriiami ekonomichnoi nauky" [Connection of the Concept of "Financial Stability" with the Categories of Economic Science]. *Problemy i perspektyvy rozvytku bankivskoi systemy Ukrainy*, iss. 34 (2012): 218-225. https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/download/123456789/57520/5/Laznia_Zviazok_poniattia_f finansova%20stabilnist.pdf
- Liutyi, I. O., and Yurchuk, O. M. "Finansova stabilnist yak osnova rozvytku bankivskykh posluh" [Financial Stability as a Basis for the Development of Banking Services]. *Problemy i perspektyvy rozvytku bankivskoi systemy*

- Ukrainy. 2004. https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/60468/5/Liutyi_Yurchuk.pdf
- Morttinen, L. "Analyzing banking sector conditions: How to use macro-prudential indicators". *ECB, Occasional paper series*, no. 26 (November 2005).
- Mstoian, K. V. "Nadiinist banku: sutnist, skladovi ta faktory vplyvu" [Reliability of Bank: Essence, Constituents and Factors of Influence]. *Efektivna ekonomika*, no. 5 (2012). <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1142>
- Norges Bank. <https://www.norges-bank.no/>
- Ofitsiynyi sait Natsionalnoho banku Ukrainy. <https://bank.gov.ua/>
- Pantelieiev, O., and Khaliava, S. "Finansova stiikist komert-siinoho banku: problemy rehulivannia" [Financial Sustainability of a Commercial Bank: Regulatory Issues]. *Bankivska sprava*, no. 1 (1996): 32-35.
- Schinasi, G. J. "Defining Financial Stability". *IMF Working Paper*. WP/04/187. International Monetary Fund, 2004. <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2004/wp04187.pdf>
- Shcherbatykh, D. V. "Suchasni metody stres-testuvannia bankivskoi systemy Ukrainy" [Modern Methods of Stress Testing of the Banking System of Ukraine]. *Ekonomika i suspilstvo*, no. 19 (2018): 1210-1218. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-19-181>
- Sheludko, N. M. *Upravlinnia finansovoiu stiikistiu komert-siinykh bankiv* [Management of Financial Stability of Commercial Banks]. Kyiv: Instytut ekonomiky NANU, 2002.
- Sundararajan, V. et al. *Financial Soundness Indicators: Analytical Aspects and Country Practices*. IMF, 2002.
- "Tolkovyy slovar Ozhegov" [Explanatory Dictionary of Ozhegov]. <https://gufo.me/dict/ozhegov>
- Vitlinskyi, V. V., and Pernarivskyi, O. V. "Vyznachennia reitynhu banku vseredyni vybirky" [Determination of the Bank Rating Within the Sample]. *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy*, no. 2 (1999): 61-64.
- "Zvit pro finansovu stabilnist" [Report on Financial Stability]. *Natsionalnyi bank Ukrainy*. December 2022. <https://bank.gov.ua/ua/stability/report>
- Zahorskyi, V. S., and Khaustova, V. Ye. "Vid Bretton-Vudskoi valiutnoi systemy do hlobalnoi finansovoi kryzy" [From the Bretton Woods Monetary System to the Global Financial Crisis]. In *Sotsialno-ekonomichnyi rozvytok Ukrainy ta yii rehioniv*, 34-47. Kharkiv: FOP Li-burkina L. M. ; VD «INZhEK», 2009.
- Zinchenko, V. O. "Sutnist i poniattia stiikosti bankivskoi systemy" [The Essence and Concept of Stability of the Banking System]. *Visnyk UABS*, no. 2 (2007): 84-87. https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/52376/7/Zinchenko_Bankivska_systema.pdf